

“

Diskurtso aldaketa sumatzen da euskaraz kantatzeko hautuaz”

LANDER MUÑAGORRI

‘ZERGATIK KANTATU EUSKARAZ?’ LANAREN EGILEA

JAGOBA MANTEROLA / FOKU

Huntza taldea.

Aldarra ez da oraingoxea. Galdera ikurra dakar, baina bistan da erretorikoa dela: “Guk euskaraz, zuk zergatik ez?”. Hala ere, aldiro-aldiro jo behar den atea da, egin behar den formulazioa, nola egin baitu Lander Muñagorri Garmendia (Ordizia, 1986) kazetariak, kantagintzari zuzendua: Zergatik kantatu euskaraz?

Zerk eraman zintuen galdera horretara?

Musikazalea naiz, batetik. Bestetik, euskaraz kantatzen da oraindik. Argitaratzen diren diskorik gehienak euskaraz datoz, baina kantariak egin duten hizkuntza hautuaren atzean diskurtso aldaketa dagoela sumatzen da. Ikerketa egin dut, susmo horretara inguratuta. Horretarako, hiru musikari elkarrizketatu ditut: Izaro Andres, Josune Arakistain –Huntzakoa–, eta Iñigo Etxezarreta, En Tol Sarmientokoa. Hirurek ere 2010eko hamarkadan argitaratu zuten beren lehen diskoa, arrakasta izan zuten, beren belaunaldiaren nola-halako erreferentzialtasuna irabazia dute, eta gazteen artean eragina izan dezaketela sumatuz, haiekin hitz egin nuen.

Zergatik egin duten hizkuntza hautu jakin bat jakin nahi zenuen.

Bai, hizkuntza hautu horren arrazoiak aztertzea nuen helburua. Batzuek dio-

te naturaltasunez egiten dutela hautu hori; beste batzuek, aldiz, hauturik ez dutela egiten; ez zaiela axola zein hizkuntzatan kantatu... 70eko hamarkadaz gero, hautu hori jakinaren gainean egin dute euskal taldeek. Nahi izanez gero, 80ko hamarkadan gaztelaniaz kantatzeko joera zabaldu zen, baina, orduan ere, zenbait taldek, espreski, guztiz kontziente, euskaraz kantatzeko erabaki politikoa hartu zuten. Berdin, 90eko hamarkadan. Orain, berriz, diskurtso aldaketa dago. Horren inguruan jardun dut ikerketan.

Zertan da diskurtso aldaketa hori?

2005ean bertan bada ikerketa bat, EHUko Identitate Kolektiboaren Ikerketa Zentroak eginda, eta, haren arabera, gazteen artean euskalduntasuna ez zen euskaraz hitz egitearekin lotzen, Euskal Herrian jaiotzearekin baizik; alegia, euskaraz hitz egin beharrik ez zegoela. Hortaz, bazirudien identitatearen pertzepzioari buruzko

aldaketa gertatu zela. Nik musikarien ar- lora eraman dut gaia, hiru musikari elka- rrizketatuz. Lagina mugatua da, eta mu- gatua izanda ere, ikusten da eremu oso euskaldunetan naturaltasuna aipatzen dela arrazoi nagusizat. Testuinguru oso euskalduna izateak dakar musikariak euskaraz kantatzea "naturaltasunez", bestelako hizkuntza kontzientziarik gabe. Hori, euskararen egoeran, kezka iturri izan liteke. Jarrera horrek ondoko belaunaldietan zer eragin izango duen ikuskizun da.

“

Euskaraz kantatzen da, baina gaztelaniaz edota ingelesez kantatzea berdin-berdin erabakitzen da”

Zertan da musikari hauen kontzientzia?

Esate baterako, kontziente dira aurreko belaunaldiko musikariek egindako hau- tu politiko eta guztiz kontzienteak ireki diela eurei euskaraz kantatu ahal izateko bidea. Eurek, aldiz, ez dute hautu kontzienterik egiten. Harrigarria da eta, era berean, interesgarria, 2010eko hamarka- dan gertatu den hizkuntza hautuari bu- ruzko diskurtso aldaketa horren atzean zer dagoen, eta beharbada, belaunaldi berrietan zer etor litekeen.

Euskaraz kantatzen dute hirurek, hizkuntzaren kontzientzia gorabehera.

Bai, bistan da. Joan den urtarrilean, iaz argitaratutako diskoen zerrenda argita- ratu zuen *Badok* atariak. Haren arabe- ra, iaz 211 disko argitaratu ziren euska- raz, orain dela bi urte baino %5 gehiago. Hortaz, hortxe da konstatazioa: euskaraz kantatzen da. Ados. Baina diskurtso al- daketa ere badago, eta kezka eragile izan liteke, beharbada.

Zerk aldarazi du diskurtsoaren nora?

Ez dakit, zuzen, zein diren arrazoiak. Al- daketarik egon den aztertzer mugatu naiz. Horren arrazoiak aztertzeotan, ikerketa handiagoa egin beharko litza-

"Izarok esan zidan hizkuntza bat edo bestea aukeratzea, gitarra akustikoa edo elektrikoa aukeratzearen pareko zaiola".

teke. Testuinguru politikoak eraginik izango zuen susmoa dut, baina susmoa besterik ez da. Ikerketan 90eko hamarka- dako politika giroaz ere ari naiz, eta hor, Negu Gorriak-ek egindako hautuaz ere jarduten dut, hau da, Fermin Muguruzak egindako hautu militante horretaz. Jon Andoni Del Amok bere liburuan [*Party & borroka. Jóvenes, música y conflictos en Euskal Herria, Txalaparta, 2016*] dio "ko- munitate kontrakulturala" sortu zela. Del Amok Negu Gorriak-ek musika estilo ja- kin bat, politika eta hizkuntza lotu zituela, eta ondotik, eta hiru osagai horien batu- ra horretatik, hainbat talde sortu zirela. Hortxe etorri ziren gero Esan Ozenki dis- koetxearekin batera sortutako taldeak. Seguruenera, politika giroari lotuta egon zen hori dena. Orain, berriz, politika giroa aldatu denean aldatu ote den hizkuntza hautuaren auzia, ez dakit. Izaten ahal da, susmoa dut. Dena den, hizkuntza kon- tziientzia hura, eta kontzientzia politiko hura, galdu direla, bistakoa da.

Ondoren zer etorriko den ezin esan, hala ere.

Hori inork ere ez daki. Dena dela, irudi- tzen zait euskaraz kantatuko dela. Orain- txe, euskaraz kantatzen da, katea ez da eten. Egia da, bestalde, euskaraz kanta- tzen dela, baina gaztelaniaz edota ingele- sez kantatzea berdin-berdin erabakitzen

dela. Niri, ikerketaren egile naizen alde- tik, ez dagokit jarrera hori kritikatzeko, ja- rrera eta diskurtso aldaketa gertatu dela konstatatzea baizik, eta beharbada, etor- kizunari begira kezka iturri izan litekeela.

Zertan dira berdin, ezberdin, Izaro, Huntza, En Tol Sarmientoren diskurtsoak?

Oso diskurtso ezberdinak dira hirure- nak. Eremu soziolinguistikokoak erabateko eragina du horretan. En Tol Sarmientok, adibidez, erabaki eta hautu kontzientea egina du. Iñigo Etxezarreta dute talde- ko euskaldun bakarra, eta, berak esana duenez, lehen diskoa argitaratzeko ga- rraian, zenbait kantu euskaraz sartzea erabaki zuen. Taldekideek ez zuten era- bakia ulertu, bata zen Extremadurakoa, bestea Errioxakoa... ez ziren euskaldu- nak, euren inguruan ez zegoen euska- rari. Iñigok [Etxezarreta], aldiz, euska- rarekiko atxikimendua zuen, euskaraz kantatu nahi zuen: horra erabaki guztiz kontzientea. Ikerketaren bukaeran esa- ten dudanez, beharbada eremu erdaldu- nean euskararen hautua oso kontzientea da: ingurune erdaldunean euskaraz kanta- tzeko erabakia hartuz gero, egoera- ren kontra ari zara, guztiz presente duzu euskaraz kantatu nahi duzula, hautu ho- rren arrazoiak eta motibazioak edozein direla ere.

MONIKA DEL VALLE / FOKU

LUIS JAUREGALIZO / FOKU

"Beharbada eremu erdaldunear euskararen hautua oso kontzientea da". Argazkian En Tol Sarmientoko kideak.

Jarrera eta motibazioak ere aztertu dituzu zure lanean. Bateko jarrera integratzailea eta motibazio sinbolikoa, beste ko jarrera eta motibazio instrumentala...

En Tol Sarmientoren kasuan, adibidez, jarrera integratzailea da nagusi, motibazio sinbolikoa. Komunitatean integratu nahiak bultzatzen zaitu hautu jakin bat egitera. En Tol Sarmientoren abiapuntuan jarrera eta motibazio hori bistakoak dira, Iñigo [Etxezarreta] da taldeko euskaldun bakarra, berea dugu erabakia, berea euskaraz egiteko nahia. Hautua egin eta gero, dena den, *Musikaren doinua* izeneko kantua arrakasta handia izan zuen, Euskadi Gaztea-n, besteak beste, eta horren eraginez, Arabako Errioxan ez ezik, Euskal Herrian batean eta bestean jotzen hasi zen taldea. Horrek, taldeko gainerako kideen artean hizkuntza hautua legitimizatzea ekarri zuen. Abiapuntuko jarrera integratzaile eta motibazio sinboliko hori, ondoren, arrakastazko motibazio bihurtu zen. Aurrera begira, eremu erdaldunetan gartu daitekeen motibazioa izan daiteke. Beharbada.

Zertan dira jarrera-motibazioak Izaroren eta Huntzaren kasuetan?

Izaroren kasua berezia da. Izarok berak asko hitz egin du horretaz hedabideetan,

eta hitz egin izan duen guztietan egozina sortu du euskal komunitatearen barruan; zati batean, behintzat. Izan ere, Izarok esaten du berdin diola zein hizkuntzatan kantatu, eta behin, elkarrizketa batean, irakurri nion sonoritate alde tik ez dela gauza bera *cuchara* esan, edo *goilare*, eta, hautua egin behar duenean sonoritateari ematen diola lehentasuna. Ikerketarako egindako elkarrizketan esan zidan hizkuntza bat edo bestea aukeratzea, gitarra akustikoa edo elektrikoa aukeratzearen pareko zaiola. Horixe Izaroren hautua, ez dio begiratzeko hizkuntza minorizatuaren alde, gaztelaniaren edo ingelesaren alde egiten duen. Nik neure lan honetan bataren eta bestearen iritziak jaso ditut, baloraziorik egitea ez dagokit. Deigarri gertatzen zaizkidan konstatazioak azpimarratzea, aldiz, zilegi zait.

Hor dugu Huntza...

Huntzak ere naturaltasuna aipatu zuen hizkuntzaren hautua egiteko arrazoitaz. Zioen pentsatu ere ez zuela egin zein hizkuntzatan kantatu. Partez, normala ere bada, alegia, zeure ingurunea guztiz euskalduna denean eta zeure ingurune horri kantatu nahi diozunean, euskaraz kantatzea eta euskaraz kantatu nahi izatea. Hori horrela izanda ere, hautu kontzienterik ez egitea deigarri gertatu

“

Kontziente dira aurreko belaunaldiko musikariek egindako hautu politiko eta guztiz kontzienteak ireki diela eurei euskaraz kantatu ahal izateko bidea”

zait. Kontzientzia gabezia iruditzen zait. Dena dela, hirurak ere kontziente dira euskararen egoera ahulaz, kontziente dira ondoko belaunaldiarengan eragina izan dezaketela, kontziente dira aurreko belaunaldiak egindako hizkuntza hautuak eurengan eragin duela, euskaraz kantatzea bermatu diela. Eta horietaz guztietaz kontzientzia izanda ere, aztertu ditudan hiru kasuetatik bik ez dute euskaraz kantatzeko kontzientziarik! Deigarria zait, bitxia. Bidean zerbait galdu dugula iruditzen zait hizkuntza kontzientziari dagokionean. ●